

Zapraszamy
w niezwykłą podróż
do naszego pięknego miasta!

Tekst: Dominik Cybulski
Realizacja: Wydawnictwo AD REM
Wydawca: © Gmina Miejska Kowary, 2026

ISBN 978-83-936067-4-0

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Wyłączną odpowiedzialność za zawartość niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy
i nie może być ona utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej.

KOSTENLOSES EXEMPLAR

Die alleinige Verantwortung für den Inhalt dieser Veröffentlichung liegt bei den
Autoren und kann nicht mit dem offiziellen Standpunkt der Europäischen Union
gleichgesetzt werden

Niniejsza publikacja jest również dostępna w języku niemieckim.
Diese Publikation ist auch in deutscher Sprachversion verfügbar.

Interreg Współfinansowany przez
UNIJĘ EUROPEJSKĄ,
Kofinansiert von
der EUROPÄISCHEN UNION
Polska – Sachsen

 EUROREGION
neisse–nisa–nysa

Projekt jest finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju
Regionalnego w ramach Funduszu Małych Projektów Polska – Saksonia 2021-2027

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus den Mitteln des Europäischen Fonds für
Regionale Entwicklung im Rahmen des Kleinprojektfonds Polen – Sachsen 2021-2027 finanziert

KOWARY

PRZEWODNIK

KOWARY
miasto z tradycjami

KOWARY
miasto z tradycjami

Informacja Turystyczna

ul. Dworcowa 8

tel. 75 64 56 111

turystyka@kowary.pl

Kowary – cały świat możliwości!

Tak, dobrze czytacie. Cały świat **możliwości** znajdziecie właśnie w Kowarach! W naszym urokliwym miasteczku **przeżyjecie** wiele niezwykłych chwil.

Czekają tu na Was m.in. **wędrówki** na wybitne punkty widokowe, **cisza i spokój** na okolicznych szlakach, niezliczone **zabytki** architektury, klimatyczne lokale gastronomiczne wzdłuż urokliwej starówki, **pamiątki** po dawnej potęgde przemysłowej miasta, a także mocno związane z regionem **atrakcje** turystyczne, które zainteresują nawet najbardziej znudzone pociechy! Czego chcieć **więcej?** Pozostaje spakować plecak i ruszać do Kowar!

Zapraszamy w niezwykłą podróż do naszego pięknego miasta!

(fot. R. Kotylak)

SPIS TREŚCI

POŁOŻENIE

strona 3

HISTORIA

strona 6

ATRAKCJE

strona 14

AKTYWNIE

strona 30

Schönau-Berzdorf auf dem Eigen

strona 52

GASTRONOMIA I BAZA NOCLEGOWA strona 38

NAJWAŻNIEJSZE ADRESY strona 39

KALENDARIUM HISTORII KOWAR strona 40

KOWARY – MIASTO INSPIRACJI I AKCJI strona 44

Widok z Przełęczy Kowarskiej (fot. R. Kotylak)

POŁOŻENIE

Kowary położone są w województwie dolnośląskim, w jego południowo-zachodniej części. Ich lokalizacja to wielki magnes dla każdego fana wędrówek i podziwiania górskich krajobrazów. **Dolina Jedlicy**, wzdłuż której rozciągają się Kowary, stanowi granicę między dwoma pasmami górskimi wchodzącymi w skład Sudetów: **Karkonoszami i Rudawami Janowickimi**. Wyruszając z centrum miasta, w przeciągu jednego dnia, możecie zdobyć dwa szczyty zaliczane do Korony Gór Polski – **Skalnik** (ok. 4 h w obie strony) oraz **Śnieżkę** (ok. 10 h w obie strony).

Okolice
Wołowej Góry
(fot. R. Kotylak)

Wiadukt kolejowy nad ul. Wiejską (fot. R. Kotylak)

Po otwarciu odcinka **drogi ekspresowej S3** w kierunku Kamiennej Góry, Kowary stały się swoistą bramą wjazdową w Karkonosze. Każdy, kto zmierza pod Śnieżkę od strony S3, przejeżdża przez nasze miasto. Warto się tu zatrzymać – na trochę lub na dłużej, gdyż Kowary stanowią świetną bazę wypadową do zwiedzania okolicy. **Blisko stąd** jest do Karpacza (7 km), Jeleniej Góry (14 km), Szklarskiej Poręby (30 km), czy Wałbrzycha (45 km). Tuż za rogatkami miasta rozciąga się Kotlina Jeleniogórska, słynąca z **Doliny Pałaców i Ogrodów**, która liczbą zamków i pałaców ma przewyższać nawet Dolinę Loary! Dodatkowym atutem jest również bliskość drogowego przejścia granicznego z **Republiką Czeską** na Przełęczy Okraj – dostaniemy się tam w ok. 20-30 min.

Zalew Kowary (fot. R. Kotylak)

(fot. R. Kotylak)

CZY WIESZ, ŻE...?

W Kowarach znajduje się najwyżej położony w Polsce tunel kolejowy? To fragment obecnie (2026 r.) remontowanej linii kolejowej z Kowar do Kamiennej Góry. Tunel przechodzi pod Przełęczą Kowarską i ma długość 1025 m. Jego zachodni portal leży na wysokości ok. 630 m n.p.m., a wschodni – ok. 650 m n.p.m.].

Transport publiczny zapewniają prywatni przewoźnicy autobusowi, kursujący do Karpacza, Jeleniej Góry, Janowic Wielkich, a w sezonie turystycznym nawet przez Przełęcz Okraj do Czech (Malá Úpa, Pec pod Sněžkou). Według wstępnych zapowiedzi już w 2028 r. wróci do Kowar regularne **połączenie kolejowe** z Jelenią Górą, a w dalszej perspektywie także z Kamienną Górą.

Rozkłady autobusów i busów z Kowar znajdziesz tu:

Sala Rajców w Ratuszu (fot. R. Kotylak)

HISTORIA

Początki miasta owiane są mgłą tajemnicy. Według **legendy** w 1148 r. waloński gwarek Laurentius Angelus miał znaleźć na stoku góry Rudnik złoża **rudę żelaza**. Czy to zdarzenie faktycznie miało miejsce? Czy Laurentius istniał? Na te pytania nie ma odpowiedzi. Pierwsza udokumentowana wzmianka na temat Kowar pochodzi z **1355 r.** Wtedy to miejscowy władca, **Bolko II**, rozstrzygał spór między Jelenią Górą a Kowarami w sprawie handlu rudą żelaza. Skoro wówczas jeszcze wieś (Kowary) potrafiła postawić się miastu (Jelenia Góra) i handlować tym cennym surowcem na własną rękę, to nie mogłaby to być miejscowość nowa. Raczej była to osada o dużym poczuciu niezależności i dobrze funkcjonujących od dłuższego czasu kopalniach. Ale czy działających już od 1148 r.? Póki co ten okres pozostaje tylko legendą...

CZY WIESZ, ŻE...?

Przez stulecia, aż do 1945 r., Kowary nosiły nazwę „Schmiedeberg”. W języku niemieckim oznacza to „Kowalską Górę”. Dzisiejsza nazwa wywodzi się z języka czeskiego, gdzie słowo „kovář” oznacza kowala.

Znaczne zasoby bogatej odmiany rudy żelaza, zwanej **magnetytem**, umacniały miejscową gospodarkę i tylko podsycali dążenia Kowar do uzyskania praw miejskich. Te udało się uzyskać z rąk króla Czech i Węgier **Władysława II Jagiellończyka** 4 listopada **1513 r.** XVI wiek śmiało można nazwać złotym okresem w dziejach Kowar. Sława miejscowych **wyrobów kowalskich i rusznikarskich** wykraczała daleko poza granice monarchii czeskiej, a następnie habsburskiej. Dowodem na to jest choćby fakt zamówienia przez **króla Polski** Zygmunta Augusta **200 łuf** u kowarskich rzemieślników. Niestety, wraz z nastaniem kolejnego stulecia ten dobry czas dla młodego miasta skończył się w sposób brutalny...

Górnictwo w średniowieczu (rys. „De re metallica libri XII”)

W 1618 r. wybuchła wojna między katolicką Austrią a państwami protestanckimi. Przeszła ona do historii pod nazwą **wojny trzydziestoletniej** i niestety dla Kowar w dużej mierze toczyła się na terenie Śląska. Jako miasto **pozbawione murów obronnych** Kowary wielokrotnie były odwiedzane przez wojska obu stron konfliktu, co wiązało się z grabieżami i zniszczeniami. Szczególne spustoszenie wyrządzili **lisowczycy** – polska zaciężna kawaleria na służbie u Habsburgów, która w 1622 r. zdemolowała i ograbiła miasto. Mieszkańcy w trakcie wojny uciekali w góry, dając początek takim osadom jak Dolne Miasteczko, Górne Miasteczko, czy **Budniki**, których fundamenty do dziś możecie zobaczyć w terenie.

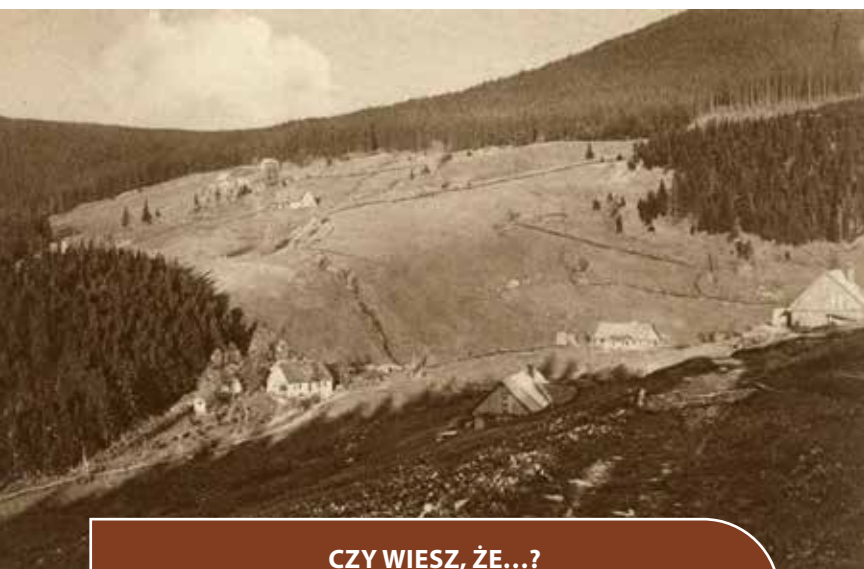
Wraz z wyludnianiem się osady stopniowo upadały kopalnie i kuźnie. Mężczyźni trafiali na front, a w okolicznych osadach pozostawały tylko kobiety, dzieci i starcy. Żeby mieć jakiegokolwiek źródło utrzymania, pozostali w dolinach mieszkańcy zajęli się **tkactwem chałupniczym**.

(fot. archiwum Stowarzyszenia Miłośników Kowar)

Początkowo nieśmiało rozwijający się w zaciszu domowym, ale z czasem to właśnie przemysł lekki stał się motorem napędowym rozwoju Kowar. W **1720 roku** powstał pierwszy zorganizowany zakład tkacki – **Manufaktura Wyrobów Lnianych**. Miasto w XVIII w. powoli wracało do życia po trudach wojny trzydziestoletniej. Świadectwem tego było chociażby wybudowanie **kościola ewangelickiego** (oddany do użytku w 1744 r.), czy też zastąpienie dotychczasowej, mało reprezentacyjnej siedziby władz miejskich nowym, **klasycystycznym ratuszem** (oddany do użytku w 1789 r.). Nawet potężny pożar, który w 1792 r. strawił niemalże całą starówkę, nie zmienił tego trendu, który w XIX w. doprowadził Kowary do stania się niezwykle prężnym **ośrodkiem przemysłowym**.

Dziewiętnaste stulecie, a szczególnie jego druga połowa, to okres bardzo dynamicznego rozwoju miasta. Nadal w krajobrazie Kowar dominowały zakłady związane mniej lub bardziej z tkactwem, ale podjęto również próby powrotu do górnictwa. Takim obiektem, który działał jeszcze w II poł. XX wieku, była założona w 1854 roku **kopalnia „Bergfreiheit”**. Zlokalizowano ją w miejscu średniowiecznych wyrobisk na stoku Rudnika i wydobywano w niej rudę żelaza, a w kolejnym wieku również **rudę uranu**. W tym samym roku powstała też legendarna fabryka dywanów, ale jej założenie miało miejsce we Wleniu. Zakład przeniesiono do Kowar dwa lata później i przez ponad 150 lat rozsławiał nasze miasto w świecie, produkując wybitnej jakości **welne dywany**. Z ważnych fabryk, które wówczas powstały, warto wspomnieć też bierlarnie Peschela (dwie: jedna w Krzacynie w 1877 r., druga w Kowarach

CZY WIESZ, ŻE...?

Dawni mieszkańcy Forstlangwasser (czyli obecnych Budnik) w okresie od listopada do marca, przez około 113 dni, nie widzieli słońca ze swoich domów! W związku z tym organizowali oficjalne uroczystości pożegnania i powitania słońca. Dziś, po wielu latach, tę tradycję wskrzesiło Stowarzyszenie Miłośników Budnik.

(fot. budniki.pl)

Pocztówka z kopalni „Bergfreiheit”, lata 1915–1925, (fot. polska-org.pl)

w 1878 r.), **fabrykę dywanów**, a później filców technicznych Güttlera (1863 r.) i **fabrykę porcelany** braci Pohl (1871 r.). Za wyłączeniem białarni w Krzaczyńcu, która już w okresie II wojny światowej zmieniła swoją funkcję, wspomniane zakłady zatrudniały kilka pokoleń mieszkańców Kowar jeszcze przez wiele lat po 1945 r. Znaczącym wydarzeniem tamtego okresu było też **otwarcie linii kolejowej** w 1882 r. i przedłużenie jej w 1905 r. przez kopalnię „Bergfreiheit” w stronę Kamiennej Góry. Przyspieszyło to jeszcze bardziej rozwój miasta.

W **wiek XX** Kowary wchodziły świeżo po największej **powodzi** w dziejach miasta. Po gigantycznym oberwaniu chmury w lipcu 1897 r. straty były ogromne. Kopalnia rudy żelaza przez kolejnych kilka miesięcy musiała wypompowywać wodę, a budynki fabryki porcelany uległy dużym zniszczeniom. Całe szczęście, dzięki wydatnej pomocy państwa, Kowary stanęły na nogi. Udało się przetrwać również kryzys gospodarczy z przełomu lat 20. i 30. XX w. Co prawda niektóre zakłady (np. kopalnia „Bergfreiheit”) zawieszały działalność, ale nie były to długie przerwy. Początek XX wieku to też czas, kiedy po raz pierwszy natrafiono w Kowarach na rudę niezwykle cennego metalu, który zmienił bieg historii – **uranu**!

CZY WIESZ, ŻE...?

Uran – pierwiastek chemiczny. Wydobyt m.in. w Kowarach wykorzystywany był do produkcji broni masowego rażenia. Dawniej pozyskiwano z niego rad, którym np. pokrywano wskazówki w zegarkach, a nawet dodawano go do... czekolady!

Podczas II wojny światowej Niemcy doskonale znali już właściwości uranu. Pracowali wtedy nad stworzeniem **bomby atomowej**, do konstrukcji której miała posłużyć ruda uranu wydobytą m.in. w Kowarach. Ostatecznie swoich prac nie ukończyli, a na beczki z koncentratem uranowym (podpisane „Schmiedeberg”) natrafili w 1945 r. Rosjanie, przechodząc gruzi laboratorium w Oranienburgu. Idąc tym tropem trafili ostatecznie również do Kowar, gdzie niedługo miał się zacząć nowy rozdział w historii miasta – czas **miasta zamkniętego**.

Zaledwie kilka lat trwała względna wolność w **powojennych** Kowarach. Front nigdy tu nie dotarł i nie licząc pojedynczych dewastacji (czynionych już po wojnie) miasto, jak i miejscowe fabryki, były w idealnym stanie. Przykładowa kopalnia „Bergfreiheit”, przemianowana na „Wolność”, została włączona w skład Zjednoczenia Rud Żelaza w Częstochowie i od razu wznowiła wydobycie **magnetytu**. Sytuacja się zmieniła, gdy Rosjanie ponownie rozpoznali mineralizację uranową w okolicznych górach i przypomnieli sobie o tym, że Niemcy już przed II wojną światową wydobywali tu **rudę uranu**. **Kopalnia** została przejęta przez ZSRR, wydrążono nowe wyrobiska (np. kopalnię „Podgórze”), w tym wyrobiska poszukiwawcze, a całość została objęta **ścisłą tajemnicą**. Wjazd do miasta bez odpowiedniej przepustki stał się niemożliwy.

Mimo tych wszystkich ograniczeń w tym samym czasie społeczność kowarska miała się całkiem dobrze. **Górnicy** zatrudnieni w miejscowych kopalniach zarabiali wielokrotność średniej krajowej, a dodatkowo, specjalnie dla nich, wybudowano w latach 1949–1952 **Osiedle Górnicze** – pierwsze na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej. Choć na zaplecze socjalne oraz pensje kowarscy górnicy nie mogli narzekać, tak ich praca była bardzo ciężka, a życie niestety długo nie trwało... Praca w maskach przeciwpyłowych? Duże trudności w oddychaniu, a do płuc trafia **azbest**, znajdujący się w filtrach masek. Praca bez masek przeciwpyłowych? Też źle – kończyła się **krzemicą płuc**. Negatywne skutki uboczne pracy przy wydobyciu rudy uranu i oddychania również promieniotwórczym **radonem**, często nawet nie zdążyły się objawić u górników. Zwyczajnie nie dożywali tego, wcześniej umierając przez drobinki azbestu lub krzemu, które niszczyły płuca. Taka niestety była cena pracy w kowarskich kopalniach.

Zasoby **rudy uranu** w miejscowych kopalniach okazały się jednak na tyle niewielkie, że Rosjanie dość szybko z nich zrezygnowali. Podziemne wydobywanie, już z polskim nadzorem, trwało zaledwie do 1958 r., kiedy to zamknięto ostatnią kowarską kopalnię – „Podgórze”. **Zakłady Przemysłowe R-1**, nadzorujące cały proces wydobywania, zajęły się od tej pory odzyskiwaniem uranu z okolicznych hałd i produkcją koncentratu uranowego. Z czasem utworzono też specjalistyczne laboratorium, które pozyskiwało metale ziem rzadkich z materiału skalnego zgromadzonego na **hałdach**. Prace badawcze trwały również po przejęciu Zakładów przez Politechnikę Wrocławską w 1973 r. Kontynuowała ona swoją działalność do lat 90. XX w. jako Zakład Doświadczalny „Hydro-Mech”.

Wydobycie rudy uranu w kowarskich kopalniach

Kopalnia „Podgórze”	78,6 tys. ton
Kopalnia „Wolność”	26,7 tys. ton
Kopalnia „Liczyrzepa”	0,47 tys. ton

Historia powojennych Kowar to nie tylko historia górnictwa. To też czas, w którym prężnie działały liczne **zakłady przemysłowe** na terenie naszego miasta. Najbardziej znanym jest na pewno fabryka dywanów, wspomniana zresztą już wcześniej. Niestety, już 1945 r. przyniósł bardzo smutne dla fabryki wydarzenie, kiedy to budynki, wraz z wyposażeniem, zostały zdemolowane. W trudnych warunkach wznowiono produkcję, która mimo postępującej degradacji zarówno maszyn, jak i samych pomieszczeń, trwała **do 1968 r.** Wówczas podjęto decyzję o likwidacji zakładu. Na skutek protestów decyzję jednak uchylono i opracowano projekt budowy nowych hal produkcyjnych, wyposażonych w nowoczesne maszyny tkackie. **Proces modernizacji** trwał kilka lat i dał możliwość przywrócenia do świetności fabryki dywanów. Jej wyroby trafiały do niemalże wszystkich polskich domów, a także na **eksport** – choćby do Japonii, krajów arabskich, ZSRR, czy USA. Były to produkty wysokiej klasy, niezwykle długo zachowujące swój stan fabryczny. Przykładem takiego **długowiecznego dywanu** wyprodukowanego w Kowarach był ten, który w latach 1969-2009 zdobił Salę Kolumnową w Pałacu Prezydenckim w Warszawie. Niestety, na skutek przemian gospodarczych na przełomie XX i XXI wieku, załamania się rynków zbytu oraz złego zarządzania, **fabryka dywanów** ostatecznie

musiała **zakończyć swoją działalność w 2009 r.** Podobny los dotknął niemalże wszystkie kowarskie zakłady przemysłowe, w tym m.in. **fabrykę porcelany** (zamknięta w 1997 r.) i **fabrykę filców technicznych** (zamknięta w 2003 r.).

Dziś Kowary nie są już miastem stricte przemysłowym. Na terenie miasta co prawda działa kilka zakładów (np. KEMPF, który od ponad 30 lat produkuje u nas m.in. naczepy samochodowe), ale profil miejscowości ewoluje. Coraz więcej osób zaczyna pracować w usługach, w tym w **turystyce**. XXI wiek przyniósł w tej materii dużo zmian. Otwarto kilka komercyjnych **atrakcji**, pojawiły się prywatne kwatery **dla turystów**, na Kowarską Starówkę wraca życie, wraz z obecnością lokali gastronomicznych. Wszystko idzie we właściwą stronę, a o tym, co warto zobaczyć w Kowarach, dowiedzie się z następnego rozdziału!

ATRAKCJE

Kowary obfitują w atrakcje. Znajdziecie tu świetne miejsca do spędzenia czasu, bez względu na Wasze zainteresowania. Dla ułatwienia przeglądania tego rozdziału podzieliliśmy atrakcje na następujące kategorie:

- Dla fanów zabytków i historii
- Z widokami i na łonie natury
- Wstęp w określonych godzinach

Zabytki

KOWARSKA STARÓWKA

Kowarska Starówka (fot. R. Kotylak)

Ciąg kolorowych kamieniczek pomiędzy Ratuszem a Kościołem pw. Imienia NMP. Stanowi ściśle centrum Kowar. Zabudowa powstała w większości na przełomie XVIII i XIX w. w miejscu starszej, zniszczonej przez ogromny pożar w 1792 r. Od kilku lat Kowarska Starówka, po okresie trudnych dla miasta przemian gospodarczych przełomu XX i XXI w., wraca do życia, czego dowodem są m.in. liczne lokale gastronomiczne – świetne zarówno na obiad, jak i na symboliczną kawę.

Lokalizacja: ul. 1 Maja (między numerami 1 a 54)

KOŚCIÓŁ PW. IMIENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY

Główna świątynia w mieście. Kościół miał powstać już w I poł. XIII w. jako drewniany, a w okolicach 1300 r. zastąpiono go kamienną świątynią. Pierwotnie był czystym przykładem architektury gotyckiej. Z tych czasów, poza samą bryłą, zachowały się m.in. rzeźba Madonny na potworze na zachodniej ścianie wieży oraz malowidła z XIV w. w kaplicy w przyziemiu wieży. Wnętrze stanowi zaś piękny przykład architektury barokowej, której najbardziej znaczącymi przykładami są ołtarz główny, malowidła stropowe oraz potężne organy. Po drugiej stronie ulicy mieści się też barokowy klasztor franciszkanów, którzy sprawują opiekę nad kościołem.

Lokalizacja: Plac Franciszkański 2

RATUSZ

Siedziba władz miejskich do dziś mieści się w oryginalnym, klasycystycznym ratuszu, położonym w górnej części Kowarskiej Starówki. Został on wybudowany w latach 1786-1789 w miejscu poprzedniej, częściowo drewnianej siedziby. Już sama bryła ratusza może robić duże wrażenie, jednakże wnętrza też skrywają prawdziwą perelkę. Jest nią Sala Racji, zdobiona pięknymi polichromiami przedstawiającymi zawody dawnych Kowarzan. W godzinach pracy urzędu, jeśli akurat Sala nie jest zajęta, istnieje możliwość zobaczenia jej na własne oczy.

Lokalizacja: ul. 1 Maja 1a

Ratusz (fot. R. Kotylak)

WENECJA KARKONOSZY

Czy wiecie, ile mostów, mostków i kładek znajduje się w Kowarach? Znacznie ponad 50! W ostatnich latach wiele z nich zostało wyremontowanych i nadano im nazwy nawiązujące do historii Kowar i dawnych rzemiosł. Znajdziecie tu Mostki m.in. Młynarza, czy Złotnika, a przykładowo w pobliżu dawnej fabryki filców jest Mostek Filcarza, zaś obok dawnej fabryki porcelany – Mostek Ceramika. W taki estetyczny sposób upamiętniamy nasze przemysłowe tradycje, nadając miastu przyjemnego klimatu. Usiądźcie sobie latem nad rzeką, na zapleczu Kowarskiej Starówki, w otoczeniu kwiatów, zamówcie kawę i... poczujcie się jak w Wenecji!

Lokalizacja: wzdłuż potoku Jedlica

Mostek Herbowy (fot. R. Kotylak)

MIEJSKI DOM KULTURY

Główny animator kultury w naszym mieście ma swoją siedzibę w socrealistycznym budynku na Osiedlu Górniczym. Cały ten kompleks mieszkaniowo-usługowy powstał w latach 1949–1952 jako pierwsze osiedle wybudowane na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej. Stanowi zatem swoisty pomnik historii. Osiedle wybudowane zostało z myślą o górnikach kowarskich kopalń rudy uranu i ich rodzinach. Stąd też symbolicznie, przed wejściem do Miejskiego Ośrodka Kultury, ustawiono dwie rzeźby górników.

Lokalizacja: ul. Szkolna 2

Miejski Ośrodek Kultury (fot. R. Kotylak)

Kaplica św. Anny (fot. W. Balik)

KAPLICA ŚW. ANNY

Według różnych podań to właśnie tu mogła znajdować się pierwsza (jeszcze romańska!) świątynia w Kowarach. Dzisiejszy obiekt, malowniczo położony na Kaplicznym Wzgórzu, zbudowany został w stylu barokowym w 1727 r. W środku znajduje się też ciekawostka w postaci XIX-wiecznego tryptyku pochodzącego z nieistniejącej już Kaplicy św. Joachima w kowarskim Uroczysku. Warto tu przyjść również dla samych widoków ze wzgórza, które zdecydowanie należą do urokliwych. Zimą zaś górką, od wielu pokoleń, stanowi popularne miejsce do jazdy na sankach.

Lokalizacja: ul. Kowalska 28

PAŁAC „NOWY DWÓR”

Nowy Dwór (rys. T. Blätterbauer, A. Duncker)

W Kowarach, według oficjalnych zapisów, nigdy nie było zamku. Jednakże w 1570 r. Schaffgotschowie, ówcześni właściciele miasta, zdecydowali się na budowę nowego dworu na swoje potrzeby. Przez wieki ta renesansowa rezydencja zmieniała swoich właścicieli. Do najbardziej znamienitych należy zaliczyć na pewno ród von Reussów, który władał pałacem od 1826 r. aż do końca II wojny światowej. Oni też dokonali przebudów, które ukształtowały obecny (neogotycki i neorenesansowy) wygląd obiektu. Małżonką Heinricha, ostatniego z nowodworskich von Reussów, była Feodora von Sachsen-Meiningen – wnuczka cesarza Niemiec Fryderyka III i prawnuczka brytyjskiej królowej Wiktorii. Otoczony parkiem pałac jest obecnie własnością prywatną i możemy go oglądać niestety tylko z dystansu.

Lokalizacja: ul. Sanatoryjna 2

GROBOWCE RODZINY VON REUSS

Miejsce pochówku członków rodziny von Reuss znajduje się na zalesionym wzgórzu w drodze z Kowar na Wojków, kilkaset metrów od Pałacu Nowy Dwór. Pochowano tam Heinricha XXX von Reussa (1864–1939), wraz z małżonką Feodorą von Reuss (1879–1945), a w osobnym grobowcu Maria Klementyna – siostra Heinricha.

Lokalizacja: ul. Wojska Polskiego
(za Domem Kata)

Szpital „Wysoka Łąka” (fot. W. Balik)

SZPITAL „WYSOKA ŁĄKA”

Zabytkowy budynek dawnego sanatorium, do dziś pełniący funkcje medyczne. Znajduje się na terenie Wojkowa. Obiekt został zaprojektowany przez kowarskiego architekta, Karla Grossera – twórcę licznych zabytków na Dolnym Śląsku (m.in. Hotelu Monopol we Wrocławiu, Domu Zdrojowego w Świeradowie-Zdroju, czy Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze). Sanatorium Wysoka Łąka zostało oddane do użytku w 1902 r. Stylistycznie nawiązuje do architektury uzdrowskiej szwajcarskiego Davos. Szpital otoczony jest zabytkowym parkiem.

Lokalizacja: ul. Sanatoryjna 27

SZPITAL „BUKOWIEC”

Dawne sanatorium przeciwgruźlicze, obecnie pełniące funkcję szpitala. Jego projekt przypisuje się kowarskiemu architektowi, Karlowi Grosse-
rowi, który jest autorem m.in. sąsiedniej Wysokiej Łąki, czy licznych zabytków na Dolnym Śląsku. Budynek, oddany do użytku w 1916 r., sprawia wrażenie ogromnego, eklektycznego pałacu. W „Bukowcu” znaczną część życia spędził wybitny polski grafik Józef Gielniak (1932–1972), który leczył się tu z gruźlicy. Najbliższe otoczenie, jak i sama architektura sanatorium, stanowiły dla niego inspirację przy tworzeniu swoich linorytów.

Lokalizacja: ul. Sanatoryjna 15

Szpital „Bukowiec” (fot. R. Kotylak)

PAŁAC CISZYCA I WZGÓRZE RADZIWIŁŁÓWKA

To miejsce spotkań niezwykle wpływowych i znanych osobistości w Europie początku XIX w. Powstał pod koniec XVIII w. jako niewielka rezydencja hrabiego von Hoyma. Najciekawszy był jednak okres, gdy władali nim Radziwiłłowie. Głowa rodu, Antoni Radziwiłł, był księciem-namiestnikiem Wielkiego Księstwa Poznańskiego i uznanym kompozytorem. Bywał u niego m.in. Johann Wolfgang von Goethe, dla którego napisał operę „Faust”. Innym częstym gościem był królewicz Wilhelm Hohenzollern – ukochany córki Antoniego, Elizy. Młodzi często spacerowali po pobliskim parku, rozlokowanym na Wzgórzu Radziwiłłówka. Niestety, jako następca tronu Prus Wilhelm zmuszony był (ze względów politycznych) zakończyć związek z polską księżniczką. Mimo to, późniejszy pierwszy cesarz Niemiec Wilhelm I, do końca swego życia trzymał wizerunek Elizy na biurku w gabinecie. Sam pałac obecnie jest prywatnym domem mieszkalnym, ale pozostałości romantycznego parku na Radziwiłłowce do dziś są dostępne do zwiedzania.

Lokalizacja: ul. Jeleniogórska 38

CZY WIESZ, ŻE...?

O historii miłości Wilhelma i Elizy powstał w 1938 r. niemiecki film pt. „Preußische Liebesgeschichte” („Pruska legenda miłosna”). Ze względu na cenzurę do kin trafił dopiero w 1950 roku. Polska premiera miała miejsce w 2007 r.

Przyroda

ZALEW KOWARY

Dawny zbiornik techniczny Fabryki Dywanów przeszedł w latach 2022–2024 prawdziwą metamorfozę! Przede wszystkim pełni funkcję retencyjną, ale stał się również bardzo popularnym miejscem spacerów dla mieszkańców Kowar i turystów. Trasa wokół zbiornika liczy sobie ok. 1 km długości. Podczas spaceru wygodną ścieżką towarzyszą nam ławki, leżaki, tablice edukacyjne, a co najważniejsze – piękne widoki na Karkonosze i Rudawy Janowickie.

Lokalizacja: ul. Zamkowa

Zalew Kowary (fot. R. Kotylak)

BRZEŹNIK

Punkt widokowy na szczycie Brzeźnika (555 m n.p.m.) prawdopodobnie istniał już w dobie romantyzmu. Jego pozostałości można znaleźć na szczytowych skałkach. Obecnie oś widoku skierowana jest bardziej w stronę Kowar, czyniąc to miejsce świetnym celem rodzinnych wędrowek. Na górze znajdziecie też ławostół i tablicę informacyjną, na której możecie przeczytać m.in. o Fryderyku i Fryderyce von Reden z pobliskiego Bukowca. To właśnie do nich należał rozległy, romantyczny park, którego południowy kraniec znajdował się właśnie na Brzeźniku.

Lokalizacja: ok. 20-30 min (idąc za niebieskimi trójkątami) od szlaku niebieskiego między Bukowcem a Kowarami

RUDNIK

Szczyt (853 m n.p.m.) w Rudawach Janowickich, który spora część fauny historii kojarzy przede wszystkim z górnictwem. To właśnie we wnętrzach tej góry ciągną się kilometrami dawne chodniki kopalń rud żelaza i uranu. Jednakże warto wejść też na sam wierzchołek Rudnika. Ze znajdującej się tam polany paralotniarskiej roztacza się bowiem wspaniały widok w kierunku północno-zachodnim. Doskonale widać stąd też oczywiście Kowary. Na polanie czeka na Was ławostół i tablica informacyjna na temat górniczej przeszłości Kowar. Szczególnie polecamy wędrówki na Rudnik w celu podziwiania zachodów słońca.

Lokalizacja: ok. 30 min pieszo od Przełęczy Kowarskiej (szlak żółty w kierunku Rozdroża pod Bobrzakiem, po 15–20 min skręt w lewo za żółtymi trójkątami)

Widok z Rudnika (fot. R. Kotylak)

WOŁOWA GÓRA

Drugi po Rudniku szczyt nad Kowarami, z którego startują paralotniarze. Jest jednak od niego znacznie wyższy (1040 m n.p.m.), a i sama polana jest trudniejsza technicznie do startu. Niemniej nas interesują w Wołowej Górze widoki, które również należą do zacnych. Polana skierowana jest mniej więcej w stronę północną, dzięki czemu możemy stąd obserwować m.in. Kotlinę Jeleniogórską i Góry Kaczawskie. Jednakże bliżej samego wierzchołka z lewej strony widzimy najwyższą część Karkonoszy, ze Śnieżką na czele.

Lokalizacja: ok. 10–15 min w lewo od szlaku zielonego Budniki–Okraj

CZY WIESZ, ŻE...?

Blisko wierzchołka Wołowej Góry znajdowały się dwa szyby poszukiwawcze rudy uranu – najwyżej położone w Karkonoszach!

PRZEŁĘCZ OKRAJ

Na Przełęczy Okraj (1046 m n.p.m.) znajduje się najwyżej położone drogowe przejście graniczne w Polsce. Pokonując ok. 12 km serpentyn i ponad 500 metrów przewyższenia docieramy asfaltową drogą z Kowar do Czech. Po polskiej stronie granicy znajdują się dwa obiekty noclegowe, w tym Schronisko PTTK na Przełęczy Okraj i Amelkowa Chata, zaś na południe rozciąga się niezwykle malowniczo położona wioska – Malá Úpa. Na rozległych, wysokogórskich łąkach rozrzucone są stylowe, karkonoskie chaty, zwane tu boudami. W wielu z nich można się posilić, próbując tradycyjnej, czeskiej kuchni. Zimą zaś okoliczne łąki zamieniają się w stoki narciarskie. Przełęcz Okraj, przez cały rok, stanowi znakomity punkt wypadowy do wycieczek w wyższe partie Karkonoszy.

Lokalizacja: ul. Przełęcz Okraj 1

Schronisko PTTK Na Przełęczy Okraj (fot. R. Kotylak)

Atrakcje turystyczne

MUZEUM „PRZYSTANEK KOWARY”

W budynku dawnego dworca kolejowego, tuż obok Informacji Turystycznej, otwarta została w kwietniu 2026 r. ekspozycja poświęcona historii Kowar. Znajdziecie w niej liczne pamiątki (nawet sprzed kilkuset lat!) związane z kowarskimi zakładami przemysłowymi. Dowiedzie się tu m.in. o tym ile kilometrów podziemi ciągnie się pod Kowarami, co wspólnego miało nasze miasto z Orientem, czy też o tym, kiedy Kowary były objętym tajemnicą miastem zamkniętym.

Muzeum „Przystanek Kowary” (fot. D. Cybulski)

To wszystko zobaczycie w zabytkowych, XIX-wiecznych przestrzeniach dawnego dworca, gdzie ze smakiem połączono historyczne pamiątki z nowoczesnymi multimediami. Zwiedzanie jest możliwe z przewodnikiem lub samodzielnie, z użyciem audioguide'a (dostępne języki: polski, czeski, niemiecki, angielski – wszystkie w dwóch wersjach: dla dorosłych i dla dzieci). Wstęp darmowy!

Lokalizacja: ul. Dworcowa 8

DOM TRADYCJI

W urokliwej kamieniczce, na skraju Kowarskiej Starówki, znajduje się siedziba Stowarzyszenia Miłośników Kowar. W jej wnętrzach urządzona została ekspozycja na temat historii naszego miasta. Znajdziecie tu liczne pamiątki z dawnych czasów – związane zarówno z przemysłem, górnictwem, ale też sztuką, turystyką, czy lecznictwem. Największą zaletą tego miejsca są przede wszystkim jego gospodarze, czyli członkowie Stowarzyszenia. Ich wiedza na temat przeszłości Kowar jest ogromna i warto wysłuchać ich opowieści o naszym mieście.

Lokalizacja: ul. Górnicza 1

PARK MINIATUR ZABYTEKÓW DOLNEGO ŚLĄSKA

Doskonałe miejsce do rozpoczęcia swojego pobytu na Dolnym Śląsku! To właśnie tu znajdziesz perfekcyjnie wykonane miniatury najpiękniejszych zamków, pałaców, kościołów i innych zabytków, którymi może pochwalić się nasz region. Modele zostały stworzone z zachowaniem skali 1:25, a towarzyszące im detale (drogie dzieci – policzcie jamniki na wystawie!) nadają im dodatkowego klimatu. Park jest czynny przez cały rok, bez względu na pogodę. Dzięki czemu zimą oferuje coś wydawałoby się niemożliwego – wejście na Śnieżkę w niecałą minutę, bezpiecznie, bez raczków i walki o życie. Choć z tej miniaturowej Śnieżki widać też oczywiście oryginalną Królową Karkonoszy.

Lokalizacja: ul. Zamkowa 9

PAŁACOWA BAWIALNIA

Masz dzieci, które potrzebują się wyszaleć? Znudzone są standardowym zwiedzaniem muzeów i wycieczkami góorskimi? Pałacowa Bawialnia to idealne miejsce dla Was! To atrakcja towarzysząca Parkowi Miniatur Zabytków Dolnego Śląska, czynna w sezonie letnim. Rozstawione są tu liczne dmuchańce, zjeżdżalnie, a nawet atrakcje wodne dla najmłodszych. Na miejscu opiekunowie mogą zakupić również przekąski i napoje, dzięki czemu oczekiwanie na swych podopiecznych, aż się wyszaleją, będzie przyjemne i komfortowe.

Lokalizacja: ul. Zamkowa 9

MUZEUM SĘNTYMENTÓW

Swoisty wehikuł czasu w miejscu z bogatą historią! Muzeum Sentymentów znajduje się w dawnej siedzibie legendarnej Fabryki Dywanów. Część z pomieszczeń niemalże w 100% oddaje to, jak wyglądały one w czasach funkcjonowania Fabryki. Tym samym zajrzemy między innymi do gabinetu dyrektora, czy do laboratorium, a klimatu dodatkowo dodają wykładziny dywanowe, które leżą w tych samych miejscach od kilkudziesięciu lat. I nadal wyglądają doskonale! Poza tym wybierzemy się w prywatną podróż w czasie: odwiedzimy m.in. kuchnię babci, salon z lat 80., pokój młodzieżowy z lat 90., czy dawną salę lekcyjną. Zwiedzanie na pewno obudzi w Was mnóstwo wspomnień, a młodzież pozna rzeczywistość, w jakiej żyli jej rodzice i dziadkowie.

Lokalizacja: ul. Zamkowa 9

DOM KATA

Mrożąca krew w żyłach wystawa! Zobaczcie sami, jak dawniej karano osoby łamiące prawo. Ekspozycja, na której znajdziecie liczne maszyny tortur, jest naprawdę bogata, a do tego zaaranżowano ją w bardzo klimatyczny sposób. Jakbyśmy przenieśli się prosto do średniowiecza! Nie martwcie się jednak – żadne z tych urządzeń nie jest już w użyciu. Niemniej ich widok, okraszony opowieścią gospodarza, potrafi naprawdę wywołać gęsią skórę. Idealne miejsce dla fanów mocnych wrażeń!

Lokalizacja: ul. Zamkowa 4

ZATRZYMANE W CZASIE

Doskonałe miejsce dla fanów historii II wojny światowej. Kameralna ekspozycja miniatur oraz modeli żołnierzy i pojazdów uczestniczących w jednym z największych konfliktów zbrojnych w historii. W klimatycznie urządzonej przestrzeni oprowadza właściciel-pasjonat, który na pewno podrzuci Wam masę intrygujących informacji z dziejów II wojny światowej. Na miejscu czeka na Was

również ciekawostka ze świata kina – spróbujcie na wystawie odszukać znanych, hollywoodzkich aktorów. Kilka znanych postaci poukrywało się pośród miniatur żołnierzy.

Podsumowując „Zatrzymane w czasie” to świetne miejsce zarówno dla fanów historii, jak i kinematografii!

Lokalizacja: ul. 1 Maja 12

KOPALNIA PODGÓRZE

Niegdyś ściśle tajna kopalnia, a dziś – wspaniała i bezpieczna atrakcja turystyczna. Sztolnia nr 19a, w dawnej kopalni „Podgórze”, stoi dla Was otworem! Razem z przewodnikiem zwiedzicie ciemne zakamarki drugiej największej w Polsce (pod względem wydobywania) kopalni rudy uranu. Dowiedziecie się o mrocznych czasach, kiedy Kowary były miastem zamkniętym, zobaczycie największą w naszym kraju kolekcję szkła uranowego, a także ujrzycie z bliska najgłębsze w Pol-

sce podziemne nurkowisko. To właśnie tu ustanowiono rekord kraju, schodząc na głębokość prawie 230 metrów! Na fanów mocnych wrażeń czeka również Sztolnia nr 19, gdzie utworzono trasę ekstremalną. Podziemny świat dawnej kopalni rudy uranu pełen jest niespodzianek!

Lokalizacja: ul. Podgórze 54

KOPALNIA URANU „SZTOLNIE KOWARY”

Chcesz poznać historię górnictwa w Kowarach? Poczuj na własnej skórze odstrzał na przodku? Zobaczyć niezwykle bogactwo minerałów, które skrywają nasze góry? Odwiedź koniecznie Kopalnię Uranu „Sztolnie Kowary”! To podziemna trasa turystyczna urządzona w Sztolniach nr 9 i 9a, wchodzących w skład dawnej kopalni fluorytu i rudy uranu „Liczyrzepa”. Dziś dostępna dla wszystkich fanów podziemi. Tutaj również zobaczycie niezwykle pokazy laserowe, który opowie Wam o zrzuceniu przez Amerykanów bomby atomowej na Hiroszimę. Gwarantujemy, że przejście z przewodnikiem podziemiami „Sztolnie Kowary” zdecydowanie będzie pełne emocji!

Lokalizacja: ul. Podgórze 55

AKTYWNIE

Okolice Kowar stanowią doskonałą przestrzeń do aktywności fizycznych w terenie. Szczególną popularnością cieszą się u nas górskie wycieczki. Wędrując po okolicznych szlakach doświadczysz ciszy i spokoju, tak potrzebnych w dzisiejszym, pędzącym świecie. Mamy dla Was trzy propozycje wycieczek, o różnym stopniu trudności. Szykujcie górski ekwipunek i ruszajcie z nami na szlak – w Karkonosze i Rudawy Janowickie!

Wycieczka nr 1

Tajemniczy Kowarski Grzbiet

► Kowary ► Budniki ► Skalny Stół ►
Przełęcz Okraj ► Uroczysko ► Kowary

Dystans:
18,9 km

Podejście:
830 m

Czas:
6,5 godz.

Poziom:
III trudna

Otwórz trasę
w telefonie!

Kowarski Grzbiet to jeden z rzadziej odwiedzanych fragmentów polskich Karkonoszy. Niesłusznie, gdyż widoki ze Skalnego Stołu, czy Czoła należą do absolutnie wyjątkowych, a opuszczona osada Budniki do dziś emanuje aurą tajemnicy. Na trasę ruszamy spod Informacji Turystycznej żółtym szlakiem, który po wyjściu z miasta prowadzi nas przez wspomniane Budniki (tu wiata odpoczynkowa) na Skalny Stół. Ostatnie 45 min podejścia jest wymagające, jednak wysiłek zostaje w pełni wynagrodzony. Dalej, niebieskim szlakiem, wędrujemy niemal płasko do Czoła, a następnie w dół do Przełęczy Okraj. W schronisku lub w czeskiej Malej Úpie, warto zrobić przerwę na posiłek przed drogą powrotną. Do Kowar wracamy żółtym szlakiem do Uroczyska, następnie zielonym docieramy do szerokiej drogi szutrowej, którą dochodzimy do żółtego szlaku – tego samego, którym rozpoczynaliśmy podejście z Kowar.

UWAGA!

W okresie ochronnym cietrzewi (od połowy marca do minimum końca maja) odcinek szlaku niebieskiego między Skalnym Stołem a Przełęczą Okraj jest zamknięty. Należy wtedy zejść szlakiem niebieskim do Sowiej Przełęczy i tam skręcić w lewo, by następnie szlakiem czerwonym dotrzeć do Przełęczy Okraj.

Wycieczka nr 2

Po widoki na skalnik

► Kowary ► Ostra Mała ► Skalnik ►
Przełęcz pod Bobrzakiem ► Kowary

Dystans:
15,3 km

Podejścia:
485 m

Czas:
ok. 5 godz.

Poziom:
II średnia

Otwórz trasę
w telefonie!

Na najwyższy szczyt Rudaw Janowickich ruszamy spod Informacji Turystycznej kierując się w stronę Kowarskiej Starówki (szlak niebieski/żółty). Na starówce wybieramy szlak zielony, który poprowadzi nas aż do rozdroża w pobliżu punktu widokowego Ostra Mała. Do samego punktu widokowego docieramy, podążając za trójkątnymi znakami. Roztacza się stąd wspaniała panorama m.in. na Karkonosze, Kotlinę Jeleniogórską, Rudawy Janowickie, Góry Kaczawskie i Góry Izerskie, a przy dobrej widoczności nawet tereny Niemiec! Z Ostrej Małej wracamy tą samą drogą na niebieski szlak i udajemy się nim tam i z powrotem na szczyt Skalnika po pamiątkową pieczętkę. Następnie schodzimy szlakiem czerwonym do Przełęczy pod Bobrzakiem, gdzie skręcamy w prawo. Szeroką, szutrową drogą wracamy na zielony szlak, którym wcześniej podchodziliśmy na Skalnik od strony Kowar.

CZY WIESZ, ŻE...?

Ostra Mała to granitowa grupa skalna na jednym z wierzchołków Skalnika. Jest ona wybitnym punktem widokowym do obserwacji zachodów słońca o każdej porze roku.

Jak szlachta po parku

► Kowary ► Zalew Kowary ► Brama Klöbera ► Bukowiec ► Staw Kąpielnik ► Mysłakowice ► bus ► Kowary

Dystans:

8,7 km

Podejścia:

82 m

Czas:

2,5 godz.

Poziom:

I łatwa

Otwórz trasę
w telefonie!

Kotlina Jeleniogórska słynie m.in. z pałaców i towarzyszących im założeń parkowych. Jednym z ciekawszych jest Pałac w Bukowcu, wraz z rozległym, romantycznym parkiem krajobrazowym z XVIII/XIX wieku, którego granice sięgają aż do Kowar. Spod Informacji Turystycznej wyruszamy w jego kierunku szlakiem niebieskim, prowadzącym obok Kowarskiego Zalewu. Na Przełęczy pod Brzeźnikiem skręcamy w lewo, podążając za czerwonymi znakami, które przez skalną Bramę Klöbera doprowadzą nas do Bukowca. Pałac i park przeżywały swój rozkwit za czasów małżeństwa von Reden – Fryderyka i Fryderyki, którzy w dużej mierze ukształtowali obecny wygląd założenia. Po minięciu zabudowań okrążamy Staw Kąpielnik, a następnie kierujemy się w stronę Ponurej Kapliczki, skąd wzdłuż Jedlicy, dochodzimy do Mysłakowic i autobusem wracamy do Kowar.

Jak widzicie – Kowary są pełne niezwykłych atrakcji. To miasto o bardzo długiej historii, sięgającej średniowiecza, pełne pamiątek po dawnej potęgze przemysłowej.

Pokazaliśmy Wam również, że położenie Kowar między Karkonoszami a Rudawami Janowickimi, daje mnóstwo możliwości w kontekście planowania wędrówek.

Mamy nadzieję, że zachęciliśmy Was do przyjazdu w nasze piękne strony. Liczymy, że niedługo spotkamy się u stóp Śnieżki i Skalnika.

Do zobaczenia w Kowarach!

GASTRONOMIA

Obiad? Lody? Może kawa i ciastko? W Kowarach znajdziecie wiele klimatycznych lokali – od restauracji, przez bary, fast foody, aż po kawiarnie i budki z lodami. Na naszej stronie internetowej uwzględniliśmy wszystkie takie obiekty. Wpiszcie podany niżej adres w przeglądarce lub zeskanujcie poniższy kod QR.

Znajdziecie tam interaktywną mapę kowarskiej gastronomii. **Smacznego!**

BAZA NOCLEGOWA

Kowary stanowią doskonałą bazę wypadową, zarówno dla piechurów, jak i przemierzających się autem lub autobusem turystów. Większość obiektów noclegowych na terenie miasta stanowią w pełni wyposażone apartamenty i pokoje gościnne. Spis obiektów zgłoszonych do gminnej ewidencji bazy noclegowej znajdziecie na naszej stronie internetowej, wraz z interaktywną mapą.

NAJWAŻNIEJSZE ADRESY

Urząd Miejski w Kowarach

ul. 1 Maja 1a
tel. 75 64 39 222
bok@kowary.pl

Informacja Turystyczna

ul. Dworcowa 8
tel. 75 64 56 111
turystyka@kowary.pl

Miejski Ośrodek Kultury

ul. Szkolna 2
tel. 75 718 25 77
mok@mokkowary.pl

Miejska Biblioteka Publiczna

ul. Szkolna 2
tel. 75 718 25 71
sekretariat@mbpkowary.pl

Szpital Bukowiec – NZOZ
Powiatowe Centrum Zdrowia
w Kowarach
ul. Sanatoryjna 15
tel. 75 641 57 15
sekretariat@pcz-kowary.pl

**Wojewódzkie Centrum
Szpitalne Kotliny
Jeleniogórskiej
– Oddział Chorób Płuc
i Gruźlicy – Szpital
Wysoka Łąka**
ul. Sanatoryjna 27
tel. 75 645 88 66
kowary@spzoz.jgora.pl

Przychodnia –
NZOZ Powiatowe Centrum
Zdrowia w Kowarach
ul. Jeleniogórska 14d
tel. 75 641 57 67
sekretariat@pcz-kowary.pl

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Cito-Med

ul. 1 Maja 2a
tel. 75 718 29 99
nzozcito_med@op.pl

Apteka Kowarska

ul. 1 Maja 2a
tel. 75 718 35 00

Apteka Przy Fontannie

ul. 1 Maja 8
tel. 75 761 53 10

Apteka Biedronka

ul. 1 Maja 31
tel. 733 950 220

Apteka Śnieżka

ul. 1 Maja 45
tel. 75 761 34 05

Parafia pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny

Plac Franciszkański 1
tel. 75 718 23 50
kowary@franciszkanie.pl

Komisariat Policji w Kowarach

ul. Władysława Grabskiego 7
tel. 47 87 382 20

Miejska Służba Ratownicza

ul. Zamkowa 2a
tel. 695 118 998

NUMERY ALARMOWE:

Numer ratunkowy – **112**
GOPR Karkonosze – **985**
tel. kom. **601 100 300**
Policja – **997**
Straż pożarna – **998**
Pogotowie ratunkowe – **999**

KALENDARIUM HISTORII KOWAR

- 1148** Według legendy gwarek waloński Laurentius Angelus odkrywa na stoku Rudnika złoża rud żelaza
- 1355** Bolko II nadaje Jeleniej Górze przywilej na handel kowarską rudą żelaza; najstarszy zachowany dokument potwierdzający istnienie Kowar
- 1401** Kowary stają się własnością dziedziczną rodu Schaffgotschów
- 1513** Król Czech i Węgier Władysław Jagiellończyk nadaje Kowarom przywilej lokacyjny, czyli prawa miejskie
- 1564** Król Polski Zygmunt August zamawia u kowarskich rusznikarzy wykonanie 200 luf
- 1618–1648** Wojna trzydziestoletnia – liczne przemarsze wojsk przez Kowary, rabunki i pobory do wojska powodują wyludnienie miejscowości i upadek górnictwa oraz lokalnych rzemiosł; nad Kowarami powstają górskie osady, m.in.: Budniki,
- 1635** Oskarżony o zdradę cesarza Hans Ulrich von Schaffgotsch zostaje poddany egzekucji, co oznacza koniec władzy Schaffgotschów w Kowarach
- 1639** Cesarz Ferdynand III Habsburg sprzedaje Kowary wraz z okolicznymi wsiami czeskiemu hrabiemu Hermanowi Czerninowi
- 1747** Król Prus Fryderyk II poleca wykupić dobra kowarskie od Czerninów; miasto otrzymuje tytuł „Królewskiego Miasta Górniczego” i przyjmuje nowy herb (w koronie herbu orzeł pruski)
- 1786–1789** Trwa budowa nowego, klasycystycznego ratusza
- 1792** Wielki pożar niszczy niemal całe centrum; powstaje nowa, murowana zabudowa w układzie zachowanym do dziś

- 1810** Kowary dotyka wielka powódź
- 1815** Pierwszy zjazd saniami rogatymi z Przełęczy Okraj do Kowar
- 1837** Z rejonu Doliny Ziller do Kowar przybywa 422 Tyrolczyków, emigrantów religijnych
- 1854** Powstaje kopalnia rudy żelaza „Bergfreiheit”
- 1855–1857** W ramach wsparcia zatrudnienia przez państwo miejscowi tkacze budują połączenie przez Przełęcz Kowarską (tzw. Drogę Głodu), otrzymując za dzień pracy bochenek chleba
- 1856** Z Wlenia do Kowar zostaje przeniesiona fabryka tureckich i niemieckich dywanów
- 1863** Carl G. Güttler zakłada fabrykę dywanów w Kowarach Górnych, która ponad 30 lat później zmieni profil na produkcję filców technicznych
- 1871** Bracia Pohl zakładają fabrykę porcelany technicznej
- 1882** Do Kowar zostaje doprowadzona linia kolejowa od strony Jeleniej Góry
- 1897** Wielka powódź w znacznym stopniu uszkadza zabudowę miasta, w tym fabrykę porcelany, i na kilka miesięcy zatapia część wyrobisk kopalni „Bergfreiheit”
- 1902** Uruchomienie sanatorium „Wysoka Łąka”
- 1905** Linia kolejowa zostaje przedłużona w kierunku Kamiennej Góry
- 1910–1912** W Kowarach zostaje odkryta mineralizacja uranowa
- 1916** Sanatorium „Bukowiec” rozpoczyna działalność
- ok. **1933–1935** Państwo przejmuje fabrykę mebli Weinsteinów i tworzy w jej miejscu Obóz Służby Pracy Rzeszy
- 1939** W miejsce Obozu Służby Pracy Rzeszy powstaje obóz dla jeńców wojennych, którzy później pracują m.in. w kopalni „Bergfreiheit”

- 1940** Na terenie bielarni Peschela w Krzaczyne zostaje utworzony obóz pracy dla jeńców wojennych; trzy lata później zakłady przejmuje Schmidding Jr., a obóz rozpoczyna produkcję na potrzeby przemysłu zbrojeniowego Niemiec
- 1945** Do Kowar wkracza armia radziecka wkracza do Kowar i tymczasowo przejmuje zarząd nad miejscowym przemysłem
- 1948–1956** Wydobycie uranu przez polsko-radziecką spółkę prowadzi do objęcia Kowar szczególnym nadzorem; w pałacu „Nowy Dwór” ulokowano Urząd Bezpieczeństwa Publicznego, a przy ul. Kowalskiej – Batalion Specjalny K.B.W. „Kowary” (ok. 750 osób)
- 1949–1952** Trwa budowa Osiedla Górniczego – pierwszego na ziemiach zachodnich po II wojnie światowej
- 1950** Powstaje kopalnia „Podgórze” (osiem lat później zostaje zamknięta)
- 1956** Wraz z końcem stalinizmu Kowary przestają być miastem zamkniętym; miasto opuszcza Batalion Specjalny K.B.W. „Kowary” oraz radziecki personel (specjaliści Zakładów Przemysłowych R-1)
- 1968** Zostaje wydana decyzja o zamknięciu Dolnośląskiej Fabryki Dywanów Smyrneńskich w Kowarach z powodu fatalnego stanu budynków i maszyn; zamknięcie ostatecznie nie dochodzi do skutku i rozpoczyna się modernizacja zakładu
- 1974** W dawnych wyrobiskach kopalni „Podgórze” powstaje czwarte na świecie inhalatorium radonowe (zamknięte 1989 r.)
- 1986** Ruch pasażerski na linii kolejowej prowadzącej przez Kowary zostaje zawieszony
- 2000** Na terenie dawnej kopalni „Liczyrzepa” zostaje uruchomiona podziemna trasa turystyczna Sztolnie Kowary
- 2003** Na terenie fabryki dywanów powstaje Park Miniatur Zabytków Dolnego Śląska
- 2009** Fabryka dywanów kończy działalność
- 2011** Na terenie dawnej kopalni „Podgórze” zostaje uruchomiona podziemna trasa turystyczna
- 2018** W miejscu dawnej fabryki dywanów powstaje Muzeum Sentymentów
- 2025–2026** W budynku dawnego dworca kolejowego uruchomiona zostaje Informacja Turystyczna i Muzeum „Przystanek Kowary”

Karkonoska Marka Lokalna

jest zrzeszeniem lokalnych producentów, rzemieślników i usługodawców, którzy cenią sobie bardzo autentyczność i prawdziwość, a przede wszystkim są karkonoskimi patriotami. Ich wyroby, potrawy, czy świadczone usługi nawiązują do lokalnych tradycji, również przedwojennych, często łącząc je ze współczesną tożsamością regionu.

Znak Karkonoskiej Marki Lokalnej „Skarby Ducha Gór”

jest gwarancją lokalnego produktu – chronionego prawem, opartego na tradycjach i historii naszej pięknej krainy u stóp Śnieżki.

KOWARY

– MIASTO INSPIRACJI I AKCJI

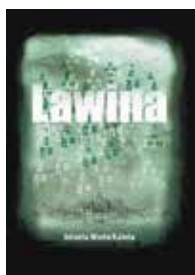
Kowary to miasto o wyjątkowej historii i niepowtarzalnym klimacie. Jest ono miejscem destynacji nie tylko dla turystów. Od lat inspirowało również autorów książek.

Bogata historia związana z górnictwem i przemysłem, niezwykła architektura oraz malownicze położenie u stóp Karkonoszy i Rudaw Janowickich – to wszystko spowodowało, iż Kowary stały się inspiracją oraz źródłem dla twórców powieści, opracowań historycznych, jak i produkcji filmowych.

Znajdziecie w nich miasto ukazane z różnych perspektyw – od rzetelnej dokumentacji jego dziejów po opowieści literackie osadzone w lokalnej przestrzeni Kowar.

Kowary w literaturze

- **Farma lalek** – Wojciech Chmielarz
- **Kolejność** – Hubert Hender
- **Lawina** – Jolanta Maria Kaleta
- **Tak blisko** – Wiesław Waszkiewicz
- **Prosta sprawa** – Wojciech Chmielarz
- **Schronisko, które zostało zapomniane** – Sławek Gortych

Książki dotyczące historii Kowar

- **Dzieje Kowar. Zarys monograficzny do 2010 roku** pod redakcją Wiesława Wereszczyńskiego
- **Zakłady Przemysłowe R-1 w Kowarach** – Bogusław Dąbrowski
- **Historia Miasta Kowary w Karkonoszach** – Theodor Eisenmänger (tłum. Tomasz Pryll)
- **Śląsk w zabytkach sztuki Kowary** – Wojciech Kapałczyński
- **Lisowczycy w Kowarach. Opowieść z czasów wojny 30-letniej** – Romuald Witczak
- **Atomowa Tajemnica Sudetów** – Robert Klementowski
- **Taniec na Uranie. Z Kowar do Kopalni „Podgórze”. Przewodnik emocjonalny** – Jarosław Szczyżowski

Filmy i seriale nakręcone w Kowarach

- **Prosta Sprawa** (2024) – serial kryminalny na podstawie książki Wojciecha Chmielarza o tym samym tytule
- **Parasol** (2026) – krótkometrażowy projekt w reżyserii Huberta Górskiego

Radociny

KOWARY

Centrum

1 : 10 000

Pałac Nowy Dwór

Muzeum Syntymiów

Park Miniatur
Zabytków Dolnego Śląska

Pałacowa Bawialnia

367

Park Rekreacji Rodzinniej

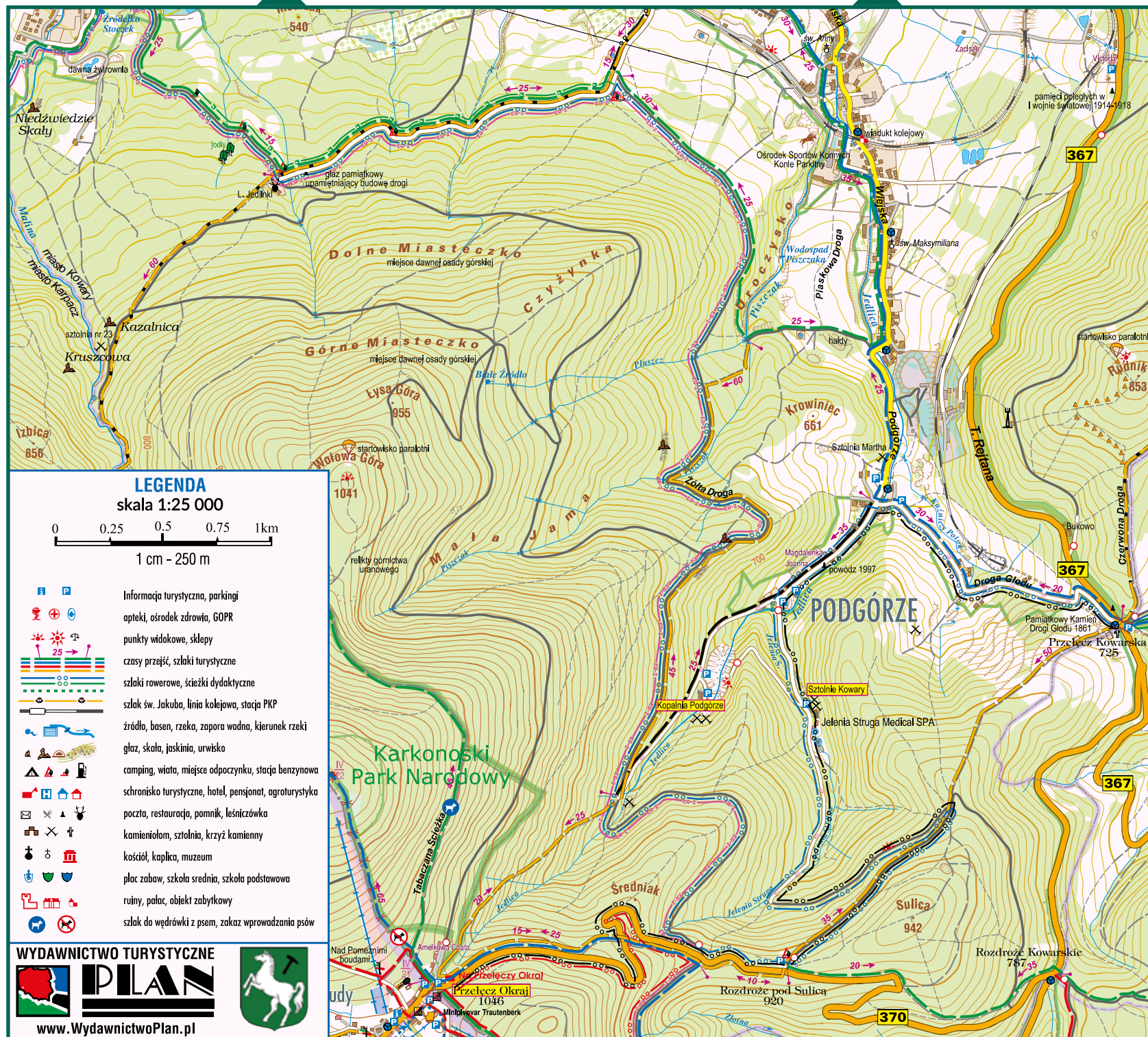
Kompleks WYSPA.fun

Karkonoska

ROD
Przyjaźń

ROD
Przyjaźń

Wichrowa Równia

Zapraszamy też do naszych partnerów z

Schönauf dem Eigen!

Oto garść interesujących faktów na temat tej niezwykłej gminy

Gmina Schönauf dem Eigen leży we wschodniej części kraju związkowego Saksonia, w powiecie Görlitz, około 20 km od przygranicznego Zgorzelca.

Schönauf dem Eigen, wraz z pozostałymi miejscowościami w granicach gminy, to spokojne wsie o charakterze łańcuchowym.

Podwójna nazwa gminy powstała z powodu nieistniejącej już kopalni węgla brunatnego Berzdorf a. d. Eigen.

Berzdorf a. d. Eigen oraz dolna część Schönauf dem Eigen w latach 1962-1965 musiały zostać opuszczone z powodu wydobywania węgla. Ich mieszkańcy przeprowadzili się głównie do Schönauf lub Görlitz.

Schönauf dem Eigen nie posiada własnego herbu, lecz logo. Od 1990 roku symbolem miejscowości jest wzgórze Hutberg z roślinką z rodzaju obrazków.

Pierwsza wzmianka o Schönauf pochodzi z 1264 r., a o Berzdorf – z 1280 r. Zwierzchność nad okolicznymi miejscowościami sprawowały aż do XIX w. cysterki z Klasztoru St. Marienstern. 30 marca 1850 r. mieszkańcy Schönauf wykupili swoje domy i ziemię z rąk klasztoru.

W centrum wsi znajduje się kościół ewangelicki pod wezwaniem św. Jerzego. Pierwsza wzmianka o nim pochodzi z 1296 roku. Z zewnątrz uwagę zwracają wieża kościelna – najwyższa na Górnych Łużycach (47,52 m) – oraz gruby mur obronny otaczający teren kościoła.

We wsi znajduje się pomnik poległych w I wojnie światowej. Na cokole klęczy kobieta obok umierającego żołnierza. Wryto tam 36 nazwisk poległych mieszkańców Schönauf a. d. Eigen.

W pobliżu wejścia do kościoła upamiętniono również poległych w czasie II wojny światowej mieszkańców Schönau a. d. Eigen i Berzdorf a. d. Eigen i żołnierzy radzieckich, którzy zginęli w okolicy.

Na wzgórzu Hutberg (309 m n.p.m.) stoi granitowy obelisk ufundowany w czerwcu 1889 r. z okazji 808-lecia dynastii Wettinów. W górnej części obelisku znajduje się relief przedstawiający roślinę-symbol Schönau-Berzdorf a. d. Eigen – Arum maculatum, czyli obrazki plamiste.

Do najważniejszych atrakcji gminy należy jezioro Berzdorfer See. Powstało na obszarze dawnej kopalni węgla brunatnego, zamkniętej w 1997 r. Wokół Berzdorfer See powstała rozbudowana sieć dróg rowerowych. Dla miłośników kąpeli wodnych utworzono zaś liczne plaże, w tym Blaue Lagune (pl. Błękitna Laguna).

Na terenie całej gminy znajduje się ok. 70 zabytkowych domów przysłupowych, charakterystycznych dla Górnych Łużyc. Jednym z nich jest Heimathaus – siedziba Heimatverein, czyli stowarzyszenia lokalnych patriotów.

OKOLICE KOWAR

Fotografie na okładce: Rafał Kotylak

